

Концепційні характеристики інвестиційної політики розвитку регіональної економіки

Бойко Руслан Володимирович¹

Опубліковано	Секція	УДК
29.12.2022	Економіка	330.332

DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.10820525>

Ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

Анотація. У статті досліджуються питання формування та реалізації державної інвестиційної політики на регіональному рівні. На таких засадах метою дослідження визначено обґрунтування концепційних характеристик інвестиційної політики розвитку регіонального економічного комплексу. Уточнено сутність поняття регіональної інвестиційної політики. Визначено стратегічні завдання, цільові орієнтири та пріоритети регіональної інвестиційної політики. Вказано на провідні форми й методи регіональної інвестиційної політики. Узагальнено систему механізмів та інструментів регіональної інвестиційної політики.

Ключові слова: регіональний розвиток, регіональна економіка, інвестиції, інвестиційна політика, пріоритети, форми, методи, механізми, інструменти, засоби.

Conceptual characteristics of the investment policy for the development of the regional economy

Abstract. The article examines issues of formation and implementation of state investment policy at the regional level. Based on these principles, the purpose of the study is to substantiate the conceptual characteristics of the investment policy for the development of the regional economic complex. The essence of the concept of regional investment policy has been specified. Strategic tasks, target orientations and priorities of the regional investment policy have been determined. The leading forms and methods of regional investment policy are indicated. The system of mechanisms and instruments of regional investment policy is summarized.

Using the method of theoretical generalization, it was established that investment policy is one of the leading components of state economic policy, which involves the formation and application of a system of methods, forms, mechanisms and measures of state influence on the investment environment, intensity, volumes and structural characteristics of investments, conditions and the flow of investment processes with the aim of a systemic integrated approach to the reconstruction of the economy at the stage of post-war reconstruction.

The combination of forms and methods of investment policy largely determines its strategic orientation, including the construction of a system of mechanisms, tools and means, which, in turn, are not constant, but vary depending on the state of economic development, business climate, financial and resource opportunities on all levels of management. Taking into

¹ Бойко Руслан Володимирович, к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку, контролю, аналізу та оподаткування Львівського торговельно-економічного університету, ORCID ID: 0000-0002-4044-0217

account regional specifics, the combination of mechanisms used within the investment policy is formed according to the following vectors: (1) complex, (2) functional, (3) partial.

Key words: regional development, regional economy, investments, investment policy, priorities, forms, methods, mechanisms, tools, means.

Вступ

Як відомо, інвестиційна політика є складовою загальної економічної політики держави / регіональних органів влади та місцевого самоврядування, в узагальненому вигляді покликаною задовольнити потреби держави та суб'єктів економічних відносин у фінансових та інших ресурсах, необхідних для реалізації важливих суспільних та господарських інвестиційних проєктів. Відтак, для досягнення цієї мети органи державного управління організують та реалізують завдання, з одного боку, формування сприятливого інвестиційного середовища, що не перешкоджає, а, навпаки, стимулює, нарощує попит на інвестиційні вкладення, а, з іншого боку, розвитку фінансової системи, інвестиційного сектора, їх інфраструктури, суб'єктів й елементів, що розвиває пропозицію інвестиційного ресурсу.

Однак, це лише так звана результуюча мета державної інвестиційної політики, тоді як в її ході реалізується значно ширший склад функцій і завдань регулювання. До прикладу, це питання впливу на процеси відновлення і нарощення основного капіталу, його перерозподіл між різними секторами економіки, видами економічної діяльності, стадіями суспільного відтворення, активізацію інноваційно-технологічного розвитку в регіонах чи галузевих економічних системах, збільшення виробничих потужностей і ефективізацію виробничо-господарських процесів, посилення потенціалу соціальної відповідальності економічних агентів тощо.

Теоретико-методичні та прикладні засади формування й реалізації державної інвестиційної політики достатньо комплексно розкриті у публікаціях таких науковців, як Білоцерківець В. В., Борщ Л. М., Васильців Т. Г., Власюк О. С., Вознюк Г. Л., Герасимова С. В., Гонта О. І., Гриценко Л. Л., Жаліло Я. А., Загородній А. Г., Кондрашова М. В., Коюда О. П., Кравців В. С., Куценко Т. Ф., Лепейко О. П., Лупак Р. Л., Марцин В., Мельник М. І., Мокій А. І., Никифоров А. Є., Нікитенко Д. В., Олешко А. А., Олійник Д. Б., Пшенична В. П., Сокурєнко П. І., Чистов С. М., Шевердіна О. В. та ін.

Разом із тим, попри наявність на сьогодні достатньо широкого спектру наукових публікацій, де піднімаються й аналізуються питання, з одного боку, інвестиційного розвитку регіону, а, з іншого боку, – економічної безпеки інвестиційних процесів, нові реалії потребують подальшого вдосконалення і методичних і прикладних засад ефективного державного управління інвестиційним розвитком на регіональному рівні.

Метою статті є обґрунтування концепційних характеристик інвестиційної політики розвитку регіонального економічного комплексу, а також уточнення сутності поняття регіональної інвестиційної політики.

Результати

Слід наголосити на тому, що попри на загал широке застосування поняття та загальне визнання змістових характеристик, термін «державна інвестиційна політика» не є в повній мірі інституціалізованим у вітчизняному нормативно-правовому полі. Так, в Законі України «Про інвестиційну діяльність» [1], поняття інвестиційної політики держави безпосередньо не згадується, однак зазначається, що державне регулювання інвестиційної діяльності впроваджується і реалізується в системі заходів економічної, науково-технічної та соціальної політики у відповідності до стратегій та програм соціально-економічного розвитку країни, її територій, видів економічної діяльності та галузей національної економіки. Відповідний потенціал і можливості такої політики

визначаються бюджетними можливостями, зокрема передбаченими обсягами фінансування інвестиційної діяльності. За такого підходу інвестиційна політика, по суті, не виділяється як окрема складова економічної та соціальної політики країни, слугуючи лише її окремою складовою частиною і характеризуючи відношення держави до інвестиційної діяльності, правил і принципів її реалізації. При тому, такий підхід поділяє й частина науковців, як от Л. Борщ, С. Герасимова [2], В. Марцин [3], О. Шевердіна [4] та ін.

Однак, все ж у більшості сучасних публікаціях, присвячених проблематиці формування та реалізації інвестиційної політики, науковці однозначно трактують її як самодостатній напрям (вид, елемент, вектор і т. п.) економічної політики, що реалізується державними / регіональними органами державної влади й місцевого самоврядування, має чітко визначену мету, стратегічні цілі, завдання, принципи, методи, механізми й інструменти реалізації, а результати такої політики, які виходять далеко за рамки суто залучення й використання капіталу для здійснення інвестиційних проєктів держави, бізнесу й суспільства, дозволяють справедливо виводити інвестиційну політику в ранг системних і комплексних, таких, що зачіпають і національні і господарські економічні інтереси, стосуються всіх фаз економічного відтворення та сфер суспільства. Такі ідеї поширюються в працях О. Коюди, О. Лепейка та ін. [5], П. Сокурєнка, О. Кришан [6] та ін.

Інший підхід до сутнісного трактування інвестиційної політики можливо охарактеризувати як структурний. Йдеться про спеціально організовану сукупність механізмів, інструментів та засобів, які застосовуються державою / органами влади й управління нижчих рівнів задля зміни (вдосконалення, покращення) головних структурних співвідношень в господарській системі. До прикладу, згідно В. Кравціва, М. Мельник та В. Антонова, інвестиційна політика спрямовується на реалізацію стратегічних інтересів соціально-економічного розвитку країни, в основі яких – структура інвестиційних ресурсів, що переростає в необхідні структурні співвідношення та зростання ефективності інвестування; йдеться про довгострокові основи економічного зростання, поступ наукомістких технологій, імпортозаміщення та зміцнення конкурентоспроможності вітчизняної продукції на зовнішніх ринках, подолання депресивності, створення нових робочих місць, розвиток людського капіталу [7, с.287-288].

Низка дослідників привносять у сутнісно-змістові характеристики інвестиційної політики так званий безпековий підхід. До прикладу, Д. Нікитенко у дослідженні «Інвестиційна безпека України: сутність та інституціональне забезпечення» доходить висновку, що під інвестиційною політикою держави слід розуміти систему дій та заходів, які організуються й реалізуються державними органами задля активізації інвестиційної діяльності, пришвидшення й ефективізації інвестиційних процесів, що позитивно позначається на інвестиційному кліматі та інституційному середовищі підприємницької діяльності в цілому, маючи при цьому більш системні та далекоглядні інтереси у вигляді структурної трансформації економічної системи та збалансуванні інтересів держави, бізнесу й суспільства на засадах національної безпеки [8, с.91]

Про зорієнтованість інвестиційної політики на ініціювання структурних зрушень в господарській системі, а також масштабування відтворювальних процесів наголошують й М. Кондрацова, зазначаючи, що інвестиційна політика держави має за ціллю збільшення обсягів капітальних вкладень та водночас їх скерування у відповідні сектори й галузі, що у підсумку забезпечує покращення галузевих й інших структурних характеристик економіки [9, с.118-121], В. Тарасевич, розвиваючи твердження, за якого інвестиційна політика тісно пов'язана зі структурною політикою держави, коли регулювання інвестиційних процесів забезпечує розширене відтворення, стали

макроекономічну рівновагу та структурні зміни [10,с.220], О. Коюда, вказуючи на тісні зв'язки і взаємообумовленість інвестиційної політики та кількісних і якісних структурних змін, розвитку стратегічних видів економічної діяльності та секторів економіки шляхом спрямування туди значних за обсягами капітальних інвестицій [11,с.11-22].

Інша група науковців не акцентує на тому, що інвестиційна політика держави є складовою загальної економічної політики, закладаючи в її сенс у більшій мірі комплекс певних заходів, дій, механізмів, які впроваджуються владними структурами задля нагромадження та ефективного використання інвестиційного капіталу, задоволення потреб держави та економічних агентів у інвестиціях, необхідних для нарощення виробничих потужностей, модернізації виробничо-господарських процесів, покращення матеріально-технічної і техніко-технологічної бази виробництва, розвитку соціальної і виробничої інфраструктури і т. п.

До прикладу, на думку А. Загороднього, інвестиційна політика стосується макроекономічних рішень щодо джерел формування та напрямів використання інвестицій задля їх раціонального розподілу й ефективного використання в економіці загалом та за різними її секторами зокрема, усунення просторово-структурних та інших диспропорцій функціонування та розвитку господарської системи, вирівнювання темпів і тенденцій зростання у сферах матеріального виробництва та соціальної системи [12,с.247].

Згідно бачення С. Чистова та ін., інвестиційна політика – це комплекс заходів держави (інституційно-правових, інституційно-організаційних, економічних, адміністративних, соціальних, політичних, інформаційних та ін.), які забезпечують системний вплив на активізацію й ефективізацію інвестиційних процесів суб'єктів господарювання та в економіці на загал [13].

Це комплекс заходів, які організує та реалізує держава на різних рівнях управління економікою (центральному, регіональному, галузевому, мікроекономічному) задля збільшення обсягів інвестування через покращення інвестиційного та бізнес-клімату, формування інших стимулів для економічних агентів та інвесторів різних типів. Так зазначається в результатах пошукувань Л. Борщ та ін. [14].

Розвиваючи такі ідеї, О. Гонта також закладає у стратегічний цільовий орієнтир інвестиційної політики, що реалізується державою в економіці, її секторах, видах економічної діяльності, регіонах, сприятливі стимулюючі умови для бізнесу відносно ефективного господарювання і формування інвестиційного капіталу, залучення та раціонального використання внутрішніх і зовнішніх інвестицій. На переконання науковця, власне, з такою метою держава здійснює сукупність відповідних заходів [15,с.15-24].

Аналогічні орієнтири в частині виступу інвестицій провідним чинником суспільного відтворення та досягнення сталого соціально-економічного розвитку, коли в основі цих процесів умови й середовище інвестування знаходимо й у П. Сокурєнка та О. Кришана [16,с.208-214].

З іншого боку, можна протиставити й значну чисельність досліджень, в яких головним цільовим орієнтиром / критерієм ефективності інвестиційної діяльності науковці визначають соціальний розвиток, модернізацію соціальної інфраструктури, покращення якості життя населення. До прикладу, Л. Гриценко, розкриваючи сутнісно-змістові характеристики інвестиційної політики, стверджує, що це сукупність заходів, які планують та реалізують державні структури для збільшення, з одного боку, обсягів виробництва, а, з іншого боку, для становлення в країні соціального середовища високого рівня якості життя, соціальних послуг, їх інклюзії та сучасних прогресивних соціальних стандартів [17].

Можна додати, що в даний контекст чітко вписуються ідеї щодо інвестицій у смарт-інфраструктуру міст і територій, здійснення яких дозволяє в разі покращити якість життя населення засобами цифровізації більшості сфер суспільного життя та отримуваних адміністративних, соціальних та інших послуг. Йдеться про результати досліджень А. Олешка [18], Я. Жаліло та Д. Олійник [19], ін.

В. Пшенична розглядає інвестиційну політику як механізм, причому переважно інституційно-правового й економічного характеру, інструменти якого спрямовуються на досягнення низки економічних і соціальних результатів, які надалі мають ефект мультиплікатора та масштабуються ефектів [20,с.28-44].

Таким чином, на підставі узагальнення вищенаведеного можна констатувати, що інвестиційна політика є складовою, окремим напрямом в межах економічної політики держави, що включає систему методів, форм, механізмів та заходів державного впливу на обсяги й структуру інвестування, перебіг інвестиційних процесів задля досягнення її мети, цілей та завдань. У будь-якому разі до такого заключення зводяться практично всі наявні в економічній літературі підходи до сутнісного трактування аналізованого поняття (на загал це дві течії поглядів на інвестиційну політику – як складову економічної політики держави та як комплекс заходів, засобів що реалізує держава у сфері регулювання інвестиційної діяльності). Позаяк, ключовим і роздільним стає бачення мети та цілей інвестиційної діяльності. Власне, в цьому й специфіка змістової характеристики інвестиційної політики.

Висновки

Зі застосуванням методу теоретичного узагальнення встановлено, що інвестиційна політика є однією з провідних складових державної економічної політики, що передбачає формування й застосування системи методів, форм, механізмів та заходів державного впливу на інвестиційне середовище, інтенсивність, обсяги та структурні характеристики інвестицій, умови та перебіг інвестиційних процесів з метою системного комплексного підходу до відбудови економіки на етапі повоєнної відбудови. Передовсім провідним пріоритетом державної інвестиційної політики, закономірно, слід визначати формування сприятливого економіко-правового середовища для підприємницької діяльності та інвестиційного клімату. Це ключова ринкова передумова розвитку бізнесу та бажання інвестувати, а, відтак, здатність національної / регіональної економіки формувати й залучати інвестиційний ресурс. Від неї відштовхуються пріоритети державної політики, які стосуються в більшій мірі вже розміщення й використання інвестиційних ресурсів. Це стимулювання розвитку тих, чи інших секторів економіки, територій, видів економічної діяльності та галузей; нарощення виробничих потужностей і досягнення процесів розширеного відтворення виробництва й споживання товарів та послуг; зміцнення конкурентоспроможності вітчизняних стратегічних підприємств головно за рахунок інноваційно-технологічного розвитку і технологічної модернізації виробництва; збереження, формування, розвиток та ефективне використання людського капіталу; зростання якості життя; діджиталізація й технологізація всіх сфер суспільного життя.

Подальші наукові дослідження в цій сфері важливо присвятити питанням стандартизації публічно-приватної інвестиційної політики.

Список використаних джерел

1. Про інвестиційну діяльність : Закон України № 1662-ХІІ від 18.09.1991 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>.
2. Борщ Л. М., Герасимова С. В. Інвестування: теорія і практика. К. : Знання, 2007. 685 с.

3. Марцин В. Удосконалення державного регулювання інвестиційної діяльності в економіці України. *Актуальні проблеми економіки*. 2007. № 5 (71). С. 52-53.
4. Шевердіна О. В. Інвестиційна політика України як об'єкт державної економічної політики. *Публічне управління: теорія та практика*. 2012. № 4 (12). С. 111-117.
5. Коюда О. П., Лепейко О. П., Коюда В. О., Гриньова В. М. Інвестування. К. : Знання, 2008. 452 с.
6. Сокурєнко П. І., Кришан О. Ф. Інвестиційна політика як ефективна форма управління ухваленням інвестиційних рішень. *Європейський вектор економічного розвитку*. 2010. № 1 (8). С. 208-214.
7. Кравців В. С., Мельник М. І., Антонов В. Б. Залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України: проблеми та політика активізації : Монографія. Львів : ІРД НАН України, 2011. 368 с.
8. Нікитенко Д. В. Інвестиційна безпека України: сутність та інституціональне забезпечення : Монографія. Рівне : НУВГП. 2018. 376 с.
9. Кондрашова М. В. Теоретичні основи формування державної інвестиційної політики на рівні регіону. *Держава та регіони. Серія Державне управління*. 2008. № 2. С. 118-121.
10. Білоцерківець В. В., Завгородня О. О., Лебедева В. К. та ін. Національна економіка : Навч. посібник за ред В. М. Тарасевича. К. : Центр учбової літератури, 2009. 280 с.
11. Коюда О. П., Лепейко О. П., Коюда В. О., Гриньова В. М. Інвестування. К. : Знання, 2008. 452 с.
12. Загородній А. Г., Вознюк Г. Л. Фінансово-економічний словник. К. : Знання, 2007. 1072 с.
13. Чистов С. М., Никифоров А. Є., Куценко Т. Ф. та ін. Державне регулювання економіки : Навч. посібник. К. : КНЕУ, 2000. 316 с.
14. Борш Л. М., Герасимова С. В. Інвестування: теорія та практика. К. : Знання, 2007. 685 с.; Нечипорук О. В. Інвестиційна політика, її роль та місце в системі інвестиційної діяльності. *East European Scientific Journal*. 2012. № 5(69). С. 9-17.
15. Гонта О. І., Дубина М. В., Пілевич Д. С. Формування комплементарної інвестиційної політики України: виклики глобалізації та вимоги економічної безпеки : Монографія. Чернігів. 2013. 184 с.
16. Сокурєнко П. І., Кришан О. Ф. Інвестиційна політика як ефективна форма управління ухваленням інвестиційних рішень. *Європейський вектор економічного розвитку*. 2010. № 1 (8). С. 208-214.
17. Гриценко Л. Л. Державна інвестиційна політика: сутність, цілі та завдання. [Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки](#). 2012. Вип. 22(2). С. 89-95.
18. Олешко А. А., Шацька З. Я., Ровнягін О. В. Smart-спеціалізація України в перспективі післявоєнного відновлення економіки. [Ефективна економіка](#). 2022. № 5. URL : http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/5_2022/11.pdf.
19. Жаліло Я. А., Олійник Д. Б. Інституційні інструменти інфраструктурного розвитку «розумних» міст та громад / Smart-інфраструктура у сталому розвитку міст: світовий досвід та перспективи України. 2021. К. : Видавництво «Заповіт». С. 277-299.
20. Пшенична В. П. Розвиток механізму реалізації державної інвестиційної політики України : Дис. к.е.н. за спец. 08.00.03 – економіка та управління національним господарством. Донецьк : ДДУУ. 2011. 205 с.
21. Васильців Т.Г., Городня Т. А., Лупак Р. Л. [Економічні аспекти диверсифікації підприємства з використанням інноваційних інвестицій](#). Інтелект-XXI. 2017. № 1. С. 52-57.

22. Власюк О. С., Мокій А. І., Васильців Т. Г. [Структурно-інституціональні трансформації та економічна безпека держави](#) : Монографія. Львів : Априорі. 2012. 468 с.